УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

15.07.2020.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ „Морфолошки и синтаксички балканизми у тимочко-лужничком говору (са освртом на шири балканословенски ареал)" КАНДИДАТА мастер Катарине Рашић И МЕНТОРА проф. др Михаила Шћепановића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

- **Датум и орган који је именовао Комисију**

Одлуком бр. 1320/1 од 24.06.2020. Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је Комисија за оцену подобности докторанта **мастер Катарине Рашић** и теме докторске дисертације под називом **„Морфолошки и синтаксички балканизми у тимочко-лужничком говору (са освртом на шири балканословенски ареал)"**.

- Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан Комисије запослен:

1. др Милош Ковачевић, редовни професор, савремени српски језик (синтакса и семантика српског језика) и општа лингвистика, тачан датум 2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду и Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, (председник Комисије);

2. др Јордана Марковић, редовни професор, српски језик (дијалектологија, граматика, лексикологија, ономастика, социолингвистика), тачан датум 2007, Филолошки факултет Универзитета у Београду и Институт за српски језик САНУ;

3. др Никола Рамић, ванредни професор, савремени српски језик (лексикологија, лексикографија, дијалекатска лексикографија, акцентологија, фонетика и фонологија), тачан датум 2010, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидаткиња у својој биографији наводи следеће податке: Катарина (Горан) Рашић рођена је 20. децембра 1992. године (Београд, Република Србија). У Обреновцу, свом родном месту, стекла је основношколско и гимназијско образовање са одличним успехом. Године 2011. на Филолошком факултету Универзитета у Београду уписала је групу за Српски језик и књижевност (филолошки профил) остваривши прво место на пријемној ранг-листи. Дипломирала је 2016. године са просечном оценом 9,46 и исте године уписала мастер академске студије (модул: Српски језик), завршивши их наредне, 2017. године са просечном оценом 10,00 (тема завршног мастер рада: Постпозитивни члан у тимочко-лужничком гоовру (са анализом стања у македонским и бугарским дијалектима)) и стекавши звање МАСТЕР ПРОФЕСОР СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ. Одмах по завршетку мастер студија уписује докторске академске студије на истом факултету (модул: Српски језик), где сада, положивши све неопходне

испите и завршивши студентске истраживачке радове, остварује услов за пријаву теме докторске дисертације.

Од података које кандидаткиња наводи о свом стручном и научном усавршавању, издвајамо да од 2013. године врло активно сарађује са Филолошким факултетом „Блаже Конески“ Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу, излажући дијалектолошке и историјсколингвистичке радове на различитим конференцијама (Студентска лингвистичка конференција „Стуликон“, Скопље, 2015; Студентска филолошка конференција „Како си ми“, Скопље, 2016; Девети и Десети научни скуп младих македониста, Скопље, 2016. и 2018) и учествујући на великом броју семинара из области македонистике (кандидаткиња поседује сертификате са завршеним напредним нивоом познавања македонског језика на Међународним семинарима за македонски језик, књижевност и културу одржаним 2013, 2014, 2016, 2017, 2018. и 2019. год. у Охриду). Такође, као важан сегмент студијског и научног усавршавања навешћемо и сарадњу са Православним богословским факултетом Универзитета у Београду, где кандидаткиња паралално са својим студијама слуша и полаже испит из предмета Црквенословенски језик (оцена 10), помаже у писању уџбеника Граматике црквенословенског језика и где, најзад, похађа извесне курсеве и завршава део испитних обавеза у оквиру докторских студија.

Од значајнијих података из радне биографије наше кандидаткиње издвојили бисмо посао професора српског језика и књижевности у Гимназији у Обреновцу (2016), ауторство већег броја емисија из области српског језика у оквиру циклуса емисија „Српски на српском” (Радио Београд, 2014–2015. год.) и хонорарне послове превођења на македонски језик у различитим фирмама. У вези са академском каријером истакли бисмо да кандидаткиња од почетка летњег семестра 2020. године ради као сарадник у настави за предмет Црквенословенски језик на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

СТУДИЈЕ И ЧЛАНЦИ:

- **Рашић 2015:** Катарина Рашић, „Попиј, чувај, освој“, у: *Српски на српском 1* (аутор: Мирјана Блажић), Београд: Издавачка кућа РТС, 232–233.
- **Рашић 2016:** Катарина Рашић, „ О црквенословенском језику. Историјски преглед“, у: *Граматика црквенословенскога језика* (аутор: Зоран Ранковић), Врњци: Интерклима-графика, 7–20.
- **Рашић 2017:** Катарина Рашиќ, „За трите поголеми дијалектни целости во македонскиот јазик“, у: *Како си ми? – студентска филолошка конференција (2015 и 2016)*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 107–111.
- **Рашић 2018:** Катарина Рашиќ, „Дијалекатско у језику дела 'За македонцките работи' К. П. Мисиркова“, у: *Деветти научен собир на млади македоснисти*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 109–119.

ПРИКАЗИ:

- **Рашић 2016:** Катарина Рашић, „Граматика црквенословенског језика“, у: *Православље: новине Српске Патријаршије*, бр. 1192, Београд: Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, 38– 39.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат мастер Катарина Рашић **испуњава све услове за израду докторске дисертације.**

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен/а **др Михаило Шћепановић, ванредни професор** Филолошког факултета у Београду, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима (ужа научна област: Дијалектологија српског језика; датум избора у звање: ???.).

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. **Шћепановић 2008:** Михаило Шћепановић, „Прилог прецизирању српске дијалектолошке терминологије“, *Радови Филозофског факултета*, књ. 10, Пале: Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 311–318.

2. **Шћепановић/Ковачевић 2011:** Михаило Шћепановић, Милош Ковачевић, *Српски језик у вртлогу политике*, Никшић: Издавачки центар Матице српске – Друштво чланова у Црној Гори.

3. **Шћепановић 2011:** Михаило Шћепановић, „Ред речи на размеђи основице и надградње српског језика“, *Српски језик,* XIV, 505–513.

4. **Шћепановић 2014:** Михаило Шћепановић, „Карактеристичне особине синтаксе реченице у говору Дробњака“, *Радови Филозофског факултета, Филолошке науке,* XVI, 1/1, Пале: Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 107–117.

5. **Шћепановић 2017:** Михаило Шћепановић, „Српска дијалектолошка терминологија у науци и наставној пракси“, *Српски језик,* XXII, 345–355.

Комисија сматра да др Михаило Шћепановић, ванреди професор, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област: Дијалектологија српског језика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА **:**

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе „Морфолошки и синтаксички балканизми у тимочко-лужничком говору (са освртом на шири балканословенски ареал)” прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања .

2. предмета (проблема) истраживања

Опис теме:

Основни предмет ове дисертације су морфолошки и синтаксички балканизми у тимочко-лужничком говору – аналитичка деклинација, аналитичка компарација, постпозитивни члан, губљење инфинитива (и његова замена конструкцијом *да + презент*), балкнско образовање футура са глаголом *хтети* и удвајање објекта. Такође, пажња ће се у раду посветити и другим појавама условљеним балканским језичким утицајем: појачаној употреби аориста и имперфекта у систему претеритарних времена, распореду енклитика у реченици, употреби кратког заменичког облика у посесивној функцији и др. Коначно, дисертација ће обухватати и својеврсну компаративну анализу испитиваних појава на ширем балканословенском ареалу, тј. њихово разматрање на простору читавог призренско-тимочког, косовско-ресавског и једног дела зетско-јужносанџачког дијалекта, као и на дијалекатском терену других балканословенских језика – македонског и бугарског, што би омогућило не само представљање варијантности самих балканизама већ и расветљавање питања њиховог порекла на тимочко-лужничком тлу, тј. констатовање праваца кретања балканистичких језичких црта и давање одговора на питање чији је утицај био пресудан за њихову тамошњу појаву.

Балканистичке језичке црте, будући најизразитије и најбројније на морфолошком и синтаксичком плану, захтевају подробнију структурну анализу, како на синхронијском, тако и дијахронијском плану. На основу увида у литературу, у српској дијалектологији која се бави говорима са ових простора до сада није било обимнијег и свеобухватнијег истаживања чији су предмет искључиво балканистичке појаве. Балканистичке језичке црте сагледаване су или у оквиру језичког описа ширих дијалектолошких монографија које се тичу одређених говорних типова са балканословенског терена или у засебним радовима који се, са једне стране, баве само појединим балканизмима, а са друге, дају краћи опис већег броја њих (исп. у даљем тексту прелиминарни списак стручне литературе који се састоји од 240 библиографских јединица). Када је реч о македонској и бугарској дијалектологији, истраживачи су, због саме балканистичке природе граматичке структуре ових језика и њихових дијалеката, доста више пажње посветили овој проблематици. Полазећи првенствено од балканолошких радова, али узимајући у обзир и истраживања ширег дијалектолошког типа, поставиће се основе овом истраживању и задаће му се одређене смернице.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

1. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 240 библиографских јединица релевантних за истраживање, међу којима су различите монографије, студије, чланци и речници:

1. Андрейчин [2]1963: Любомир Андрейчин, *Български тълковен речник*, София: Наука и изкуство.

2. Асенова 2015: Петя Асенова, *Балканско езикознание: основни проблеми на балканския езиков съюз*, Велико Търново: Фабер.

3. Барјактаревић 1966: Данило Барјактаревић, „Новопазарско-сјенички говори“, *Српски дијалектолошки зборник*, XVI, 1–177.

4. Барјактаревић 1977: Данило Барјактаревић, *Дијалектолошка истраживања*, Приштина: Јединство.

5. БДА 2016: Л. Антонова-Василева, Л. Василева, М. Витанова, Ел. Вълчева, Сл. Керемидчиева, Т. Костова, Ив. Кочев, Ел. Кяева, К. Смедовска, М. Тетовска-Троева, П. Урумова, *Български диалектен атлас. Обобщаващ том. IV. Морфология*, София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“.

6. Белић 1925–1926: Александар Белић, „Аорист имперфективних глагола“, *Јужнословенски филолог*, V, 171–182.

7. Белић 1926–1927: Александар Белић, „Мисли о прикупљању дијалекатског материјала“, *Јужнословенски филолог*, VI, 1–10.

8. Белић [2]1958: Александар Белић, *О језичкој природи и језичком развитку. I књига*, Београд: Нолит.

9. Белић 1999: Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије (Изабрана дела Александра Белића, девети том)*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

10. Белић 2000: Александар Белић, *О дијалектима: Галички дијалекат (Изабрана дела Александра Белића, десети том)*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 423–715.

11. Белић [2]2006: Александар Белић, *Историја српског језика (Изабрана дела Александра Белића, четврти том)*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

12. Богдановић 1979: Недељко Богдановић, „Говори Бучума и Белог Потока“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXV.

13. Богдановић 1987: Недељко Богдановић, „Говор Алексиначког Поморавља“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXXIII, 7–302.

14. Богдановић 1992: Недељко Богдановић, *Изоглосе југоисточне Србије*, Ниш: Просвета.

15. Богдановић 1997: Недељко Богдановић, „Језичке појаве на додиру призренско-тимочког и косовско-ресавског дијалекта“, у: *О српским народним говорима: Научни скуп, Деспотовац 21–22. 8. 1996, Дани српскога духовног преображења IV*, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“, 77–83.

16. Богдановић 2012: Недељко Богдановић, „Језик и говор [Сврљига]“, у: *Тимок, Заглавак, Буџак, Сврљиг: насеља, порекло становништва, обичаји*, Београд: Службени гласник – САНУ, 465–528.

17. Божков 1984: Рангел Божков, *Димитровградският (Царибродският) говор*, София: Издателство на Българската академия на науките.

18. Божовић [2]2008: Маринко Божовић, *Говори Средњега Ибра*, Приштина, тј. Лепосавић: Институт за проучавање културе Срба на Косову и Метохији.

19. Бояджиев 1984: Тодор Бояджиев, „Пограничните български говори“, у: *Помагало по българска диалектология (ур. Тодор Бояджиев)*, София: Наука и изкуство, 81–87.

20. Бондалетов/Самсонов/Самсонова [5]2012: Василий Данилович Бондалетов, Николай Георгиевич Самсонов, Лариса Николаевна, *Старославянский язик: Таблицы. Тексты. Учебный словарь*, Москва: Издательство „Наука“.

21. Бошковић 2007: Радосав Бошковић, *Основи упоредне граматике словенских језика*, Београд: Чигоја штампа.

22. Бошњаковић 2012: Жарко Бошњаковић, „Морфолошке особине говора источне Шумадије“, *Српски дијалектолошки зборник*, LIX, 1–381.

23. Бошњаковић 2016: Жарко Бошњаковић, „Како би још могао изгледати дијалекатски текст“, у: *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност*

1 (Зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу), Лесковац – Врање, 495–510.

24. Бугарски 2009: Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Beograd: Čigoja štampa.

25. Букумирић 2003: Милета Букумирић, „Говори северне Метохије“, *Српски дијалектолошки зборник*, L.

26. Букумирић 2012: Милета Букумирић, *Речник говора северне Метохије*, Београд: Институт за српски језик САНУ.

27. Видоески 1962: Божидар Видоески, *Кумановскиот говор*, Скопје: Институт за македонски јазик.

28. Видоески 1998: Божидар Видоески, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 1*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

29. Видоески 1999а: Божидар Видоески, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 2*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

30. Видоески 1999б: Божидар Видоески, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 3*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

31. Викторова 2007: Калина Викторова, „За два синтактични процеса при функционирането на удвоените допълнения в историята на българския език“, у: *Litera et lingua. Series „Dissertationes“*, 1, Sofia, 75–84.

32. Влахова-Руйкова 2009: Румена Влахова-Руйкова, *Практическа граматика на българския език*, София: ПОНС България.

33. Влоќимјеж 2010: Пјанка Влоќимјеж, „За потеклото на македонските и словенските минати времиња (имперфектот и аористот)“, *Меѓународен македонистички собир: реферати од научниот собир одржан 29–30 август 2008 г. во Охрид,* Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 335–347.

34. ВПГ 2012: Веселинка Лаброска, Убавка Гајдова, Светлана Давкова-Ѓоргиева, Гоце Цветановски, Дарко Томовски, *Вратничко-полошките говори – духовна ризница*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

35. Вујовић 1969: Лука Вујовић, „Мрковићки дијалекат: с кратким освртом на сусједне говоре“, *Српски дијалектолошки зборник*, XVIII.

36. Вукадиновић 1996: Вилотије Вукадиновић, „Говор Црне Траве и Власине“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLII, 1–317.

37. Вукановић 1974: Татомир Вукановић, *Етногенеза Јужних Словена*, Врање: Врањски гласник, X.

38. Вукићевић 1993а: Милосав Вукићевић, „О говору околине Куршумлије“, у: *Огледи из дијалектолошких истраживања*, Приштина: Филолошки факултет у Приштини, 7–41.

39. Вукићевић 1993б: Милосав Вукићевић, „Особине говора Доње Брњице код Приштине“, у: *Огледи из дијалектолошких истраживања*, Приштина: Филолошки факултет у Приштини, 85–97.

40. Вукомановић 1979: Славко Вукомановић, „Језички контакти у синхронијској и дијахронијској перспективи“, *Књижевност и језик*, XXVI/2–3, 309–323.

41. Вукомановић 2006: Славко Вукомановић, *Српски језик и његов развој*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

42. Вучковић 2009: Марија Вучковић, „Савремена дијалектолошка истраживања у српској лингвистици и проблематика језика у контакту“, *Јужнословенски филолог*, LXV, 405–423.

43. Гајдова 2009: Убавка Гајдова, „Дијалектите и стандардниот јазик во Македонија“, *Obdobja 26: Slovenska narečja med sistemom in rabo*, 535–542.

44. Генчева Гаравалова 2014: Илияна Генчева Гаравалова, *Членуването на съществителните имена в българските говори*, София: Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН.

45. Грицкат 1975: Ирена Грицкат, *Студије из историје српскохрватског језика*, Београд: Народна библиотека СР Србије.

46. Грицкат 1989: Ирена Грицкат, „Нека запажања о јужнословенском језичком заједништву“, *Јужнословенски филолог*, XLV, 161–172.

47. Грковић-Мејџор 2012: Јасмина Грковић-Мејџор, „Развој футура у старосрпском језику“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LV/1, 83–103.

48. ГСБКЕ 1983: Любомир Андрейчин, Петя Асенова, Елена Георгиева, Калина Иванова, Руселина Ницолова, Петър Пашов, Христо Първев, Русин Русинов, Валентин Станков, Стоян Стоянов, Кристалина Чолакова, *Граматика на съвременния български книжовен език, Том II. Морфология*, София: Издателство на Българската академия на науките.

49. ГСЕ 1991: Иван Буюклиев, Владимир Георгиев, Ангел Давидов, Иван Добрев, Екатерина Дограмаджиева, Иван Дуриданов, Румяна Златанова, Светомир Иванчев, Петър Илчев, Ангелина Минчева, Дора Мирчева, *Граматика на старобългарския език: Фонетика. Морфология, Синтаксис*, София: Издателство на българската академия на науките.

50. Даничић 1874: Ђура Даничић, *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII вијека*, Београд: Државна штампарија.

51. Демирај 1994: Шабан Демирај, *Балканска лингвистика*, Скопје: Логос–А.

52. Динић 2008: Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*, Београд: Институт за српски језик САНУ.

53. Ђорђевић 2009: Милан Ђорђевић, „Творба футура конструкцијом да + презент“, у: *Радови одсека за српски језик*, I, Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 25–42.

54. Ѓуркова 2010: Александра Ѓуркова, „Аспекти на македонската историска синтакса“, *Меѓународен македонистички собир: реферати од научниот собир одржан 29–30 август 2008 г. во Охрид,* Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 101–109.

55. Ђуровић 2000: Радосав Ђуровић, *Летнички говорни тип*, Врање: Филолошки факултет Приштина.

56. Елезовић 1998: Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта,* I и II, Приштина: Институт за српску културу – Културна манифестација "Глигорије Глиша Елезовић" – Народна и универзитетска библиотека.

57. ЕЛМЗ 1972: *Enciklopedijski leksikon Mozaik znanja: Srpskohrvatski jezik*, Beograd: Interpres.

58. Живковић 1987: Новица Живковић, *Речник пиротског говора*, Пирот: Музеј Понишавља.

59. Живковић 2014: Новица Живковић, „Говор Пирота“, *Пиротски зборник*, XXXIX, 71–114.

60. Жугић 2000: Радмила Жугић, „О компарацији неких именица у јужноморавском говору“, *Јужнословенски филолог*, LVI/1–2, 429–434.

61. Жугић 2005: Радмила Жугић, „Речник говора јабланичког краја“, *Српски дијалектолошки збоорник*, LII.

62. Жугић 2010: Радмила Жугић, *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине)*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије, 13).

63. Златановић 2014: Момчило Златановић, *Речник говора јужне Србије (провинцијализми, дијалектизми, варваризми и др.)*, Врање – Ниш: Учитељски факултет – Свен.

64. Иванов 2010: Румен Иванов, „За българо-сръбската *езикова граница", 1–16, преузето са: https://www.bulgari-istoria-2010.com/booksBG/R_Ivanov_BG_SR_gr.pdf (датум приступа: 8. 11. 2019).*

65. Ивић 1957: Павле Ивић, „О говору Галипољских Срба", *Српски дијалектолошки зборник,* XII.

66. Ивић М. 1957–1958: Милка Ивић, „Систем предлошких конструкција у српскохрватском језику", *Јужнословенски филолог,* XXII/1–4, 141–166.

67. Ивић П. 1957–1958: Павле Ивић, „Значај лингвистичке географије за упоредно и историско проучавање јужнословенских језика и њихових односа према осталим словенским језицима", *Јужнословенски филолог,* XXII/1–4, 179–206.

68. Ивић 1972: Милка Ивић, „Проблематика српскохрватског инфинитива", *Зборник за филологију и лингвистику,* XV/2, 115–138.

69. Ивић [2]1986: Павле Ивић, *Српски народ и његов језик*, Београд: Српска књижевна задруга.

70. Ивић 1991: Павле Ивић, „О пореклу и особинама пиротског говора (и других говора српског југоистока)", у: *Изабрани огледи III: Из српскохрватске дијалектологије,* Ниш: Просвета, 191–203.

71. Ивић 1994а: Павле Ивић, *Српскохрватски дијалекти: њихова структура и развој (Целокупна дела Павла Ивића, том III)*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

72. Ивић 1994б: Павле Ивић, „Дијалектолошка проучавања говора призренско-тимочке зоне", у: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992)*, Ниш – Београд: Филозофски факултет – Институт за српски језик САНУ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 55–71.

73. Ивић М. [9]2001: Milka Ivić, *Pravci u lingvistici 1,* Beograd: Biblioteka XX vek.

74. Ивић П. 2001: Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика: увод у штокавско наречје (Целокупна дела Павла Ивића, том II)*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

75. Ивић 2002: Павле Ивић, „Балкански језички савез и лингвистичка географија", *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, Нови Сад, XLV/1–2, 7–12.

76. Ивић 2004: Павле Ивић, *Преглед историје српског језика (Целокупна дела Павла Ивића, том VIII),* Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

77. Ивић 2009: Павле Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

78. Илиевски 1988: Петар Хр. Илиевски, *Балканолошки лингвистички студии: со посебен осврт кон историскиот развој на македонскиот јазик*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков".

79. Илиевски 1991: Петар Хр. Илиевски, „Местото на македонскиот меѓу балканските и европските јазици", *Прилози. Одделение за лингвистика и литературна наука*, 16/2, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 37–46.

80. Илиевски 1995: Петар Хр. Илиевски, „`Балканизација` на македонскиот и неговото место меѓу другите балкански јазици", у: *Studies in Macedonian Language,*

Literature and Culture: Proceedings of the First North American-Macedonian Conference on Macedonian Studies, Michigan, 67–82.

81. Илиевски 2010: Петар Хр. Илиевски, „Периодизација во историскиот развој на македонскиот јазик“, *Меѓународен македонистички собир: реферати од научниот собир одржан 29–30 август 2008 г. во Охрид,* Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 125–134.

82. Илић 1960: Војислав Илић, „Питање порекла заменичке чланске постпозиције у јужнословенској језичкој ареи“, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду,* V, 143–161.

83. Јањић 2005: Марина Јањић, „Неки проблеми у вези са наставним интерпретацијама акузатива и локатива у основним школама на дијалекатском подручју“, *Српски језик,* X/1–2, 629–637.

84. Јачева-Улчар 2014: Елка Јачева-Улчар, „Да-констукциите во црковнословенските ракописи од македонска редакција“, у: *Субјунктив: Со посебен осврт на македонските да-конструкции*, Скопје: Македонската академија на науките и уметностите – Истражувачки центар за ареална лингвистика,162–169.

85. Јашовић 2012: Голуб М. Јашовић, „Прилог проучавању говора села Тамнича код Неготина“, *Зборник радова Филозофског факултета*, XLII/2, 65–82.

86. Јовановић 2007: Гордана Јовановић, „О повељи царице Маре од 15. априла 1479. године“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* L, 327–331.

87. Јовић 1968: Душан Јовић, „Трстенички говор“, *Српски дијалектолошки зборник,* XVII, 1–238 (+ карта).

88. Јовић 1969: Душан Јовић, „О језику `Закона о рудницима` Деспота Стефана Лазаревића“, *Јужнословенски филолог,* XXVII/3–4, 365–456.

89. Јовић 2006: Надежда Јовић, „О балканизмима у Хиландарском медицинском кодексу N° 517 као одлици народног језика“, *Годишњак за српски језик и књижевност,* XX/8, 165–183.

90. Јуришић 2005: Марина Јуришић, „Систем личних заменица у јужном појасу призренско-јужноморавских говора“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* XLVIII/1–2, 299–318.

91. Јуришић 2009: Марина Јуришић, *Говор горње Пчиње: гласови и облици,* Београд: Институт за српски језик САНУ.

92. Јуришић 2012: Марина Јуришић, „Датив и општи падеж у дативним функцијама у говору
Горње Пчиње“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* LIV/1, 237–253.

93. Јуришић 2014: Марина Јуришић, „Синтакса падежа горње Пчиње: одредбене функције“, *Српски дијалектолошки зборник,* LXI, 373–534.

94. Каневска-Николова 2013: Елена Каневска-Николова, „За близостта на родопските говори до Кирило-Методиевия език“, *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie,* Lublin, 2/2013, 9–14.

95. Карапејовски 2017: Бобан Карапејовски, „Показните заменки наспрема морфолошки врзаниот член како експоненти на категоријата определеност“, *Прилози. Оделение за лингвистика и литературна наука*, XLII, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 5–18.

96. Ковачец 1988: August Kovačec, „Pojam jezičkog saveza i balkanski jezici“, *SOL 6: Lingvistički časopis*, III/izvanredni svezak 1, 21–52.

97. Конески 1975: Блаже Конески, *Од историјата на јазикот на словенската писменост во Македонија*, Скопје: Македонска книга.

98. Конески 1986: Блаже Конески, *Историја на македонскиот јазик*, Скопје: Култура.

99. Конески 2004: Блаже Конески, *Граматика на македонскиот литературен јазик*, Скопје: Просветно дело АД–Скопје – Редакција Детска радост.

100. Костић 1970: Михајло Костић, „Белопаланачка котлина: друштвеногеографска проучавања“, *Посебна издања*, 23, Београд: Географски институт „Јован Цвијић“.

101. Кочев 1984: Иван Кочев, „Основното диалектно деление на българския език“, у: *Помагало по българска диалектология (ур. Тодор Бояджиев)*, София: Наука и изкуство, 31–42.

102. Кристал 1988: Dejvid Kristal, *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*, Beograd: Nolit.

103. Кръпова/Тишева 2007: Илияна Кръпова, Йовка Тишева, „Към въпроса за удвояването на допълнението в българските диалекти (с оглед на смолянския говор)“, у: *Филологически и методически изследвания,* Смолян-Люблин, 125–132.

104. Курешевић 2011: Марина Курешевић, „Исказивање футура у Српској Александриди“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIV/2, 91–108.

105. Лашкова 1993: Лили Лашкова, „За балканизацията на сърбохърватски и български език“, *Јужнословенски филолог*, XLIX, 29–56.

106. Линдстет 2013: Йоуко Линдстет, „Маркери на определеността на именната група в историята на българския език“, 1–10, преузето са (датум приступа: 14. 10. 2019): *https://tuhat.helsinki.fi/portal/files/29145008/Sofia_13_Doklad_Lindstedt.pdf*.

107. Мареш 2008: Франтишек Вацлав Мареш, *Компаративна фонологија и морфологија на македонскиот јазик: синхронија и дијахронија*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура.

108. Маринковић 1994: Јаворка Маринковић, „Генерацијска диференцијација као основ дијалекатских разчика у говорима Врањског Поморавља“, у: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992)*, Ниш – Београд: Филозофски факултет – Институт за српски језик САНУ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 225–230.

109. Марковић 1986: Миодраг Марковић, „Речник народног говора у Црној Реци“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXXII, 243–500.

110. Марковић 1993: Миодраг Марковић, „Речник народног говора у Црној Реци: књига II“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXXIX, 151–250.

111. Марковић 2000: Јордана Марковић, „Говор Заплања“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLVII, 7–307.

112. Марковиќ 2001: Марјан Марковиќ, *Дијалектологија на македонскиот јазик I (Според Божидар Видоески)*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

113. Марковиќ 2007: Марјан Марковиќ, *Дијалектологија на македонскиот јазик II (Според Божидар Видоески): карактеристики на македонските дијалекти [одбрани теми]*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

114. Марковић 2009: Јордана Марковић, „Балканизми у српским говорима Косова и Метохије“, *Годишњак за српски језик и књижевност*, XXII/9, 269–277.

115. Марковић 2014: Јордана Марковић, „Окамењене падежне форме у призренско-тимочким говорима“, у: *Језик, књижевност и култура: Тематски зборник радова, Наука и савремени универзитет 3*, Ниш: Филозофски факултет, 115–123.

116. Марковиќ 2019: Марјан Марковиќ, „Неудвоен датив во македонскиот разговорен јазик – нови тенденции“, у: *Македонистички денови во МАНУ: Зборник на трудови од Меѓународната научна манифестација*, Скопје: МАНУ, 147–154.

117. МЕП [4]1986: *Мала енциклопедија Просвета: општа енциклопедија*, I–III, Београд: Просвета.

118. Миленковиќ 2009: Војкан Миленковиќ, „Видот во македонските дијалекти“, *Македонски јазик*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, LX, 249–261.

119. Милетић 1940: Бранко Милетић, „Црмнички говор“, *Српски дијалектолошки зборник*, IX.

120. Милетич 1934: Любомир Милетич, „Към историята на инфинитив в българския език“, *Македонски преглед*, IX/2, София, 1–8.

121. Милетич 1937: Любомир Милетич, „Удвояването на обекта в българския език не е `балканизъм`“, *Списание на Българската академия на науките.*, LVI, *Клон Историко-филологичен и Философско-обществен*, 28, София, 1–20.

122. Милетич 1984: Любомир Милетич, „Единството на българския език в неговите наречия“, у: *Помагало по българска диалектология (ур. Тодор Бояджиев)*, София: Наука и изкуство, 20–30.

123. Милићевић 1884: Милан Ђ. Милићевић, *Краљевина Србија: Нови крајеви*, Београд: Краљевско-српска државна штампарија.

124. Милорадовић 2003: Софија Милорадовић, *Употреба падежних облика у говору Параћинског Поморавља: балканистички и етномиграциони аспект*, Београд: Етнографски институт САНУ.

125. Милорадовић 2007: Софија Милорадовић, „Дијахрони и синхрони аспект аналитичких појава у српским народним говорима“, *Зборник Матице српске за славистику*, 71–72, Нови Сад, 357–375.

126. Милорадовић 2009: Софија Милорадовић, „Статус објекатске редупликације у српским народним говорима“, *Годишњак за српски језик и књижевност*, XXII/9, 287–295.

127. Милорадовић/Станковић 2010: Софија Милорадовић, Станислав Станковић, „Из семантике конструкција с предлогом *од* у говорима Скопске Црне Горе и Горње Мораве“, *Македоснки јазик*, LXI, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 25–36.

128. Милорадовић 2015а: Софија Милорадовић, „Српски периферни говори – међујезички утицаји и балканистички процеси“, *Gwary Dziś, 7,* 71–82.

129. Милорадовић 2015б: Софија Милорадовић, „Синтакса падежа у српској дијалектологији – степен испитаности и теоријско-методолошки приступи“, у: *У простору лингвистичке славистике: Зборник научних радова (Поводом 65 година живота академика Предрага Пипера)*, Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет.

130. Милосављевић 2014: Тања Милосављевић, „Померања у употреби предлога у вези са општим падежом призренско-тимочких говора“, у: *Језик, књижевност и култура: Тематски зборник радова, Наука и савремени универзитет 3*, Ниш: Филозофски факултет, 124–135.

131. Минова-Ѓуркова [2]2000: Лилјана Минова-Ѓуркова, *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*, Скопје: Магор.

132. Мирић 2017: Мирјана Мирић, „Степен граматикализације футура првог у тимочким говорима“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LX/1, 133–164.

133. Мирић 2018: Мирјана Мирић, „Употреба/изостављање субјунктивног маркера *да* у конструкцији футура првог у тимочким говорима“, у: *Тимок. Фолклористичка и теренска истраживања 2015–2017*, Књажевац, 201–218.

134. Мирчев 1964: Кирил Мирчев, *Български език през вековите*, София: Наука и изкуство.

135. Мирчев 1972: Кирил Мирчев, „Единството на българските диалекти в миналото и днес“, у: *Свобода и отечество: Статии, документи, очерци, литературни материали за Пиринския край*, София, 75–91.

136. Мирчев [3]1978: Кирил Мирчев, *Историческа граматика на българсия език*, София: Наука и изкуство.

137. Митровић 1984: Бранислав Митровић, *Речник лесковачког говора*, Лесковац: [б. и.].

138. Михајловић 1977: Јован С. Михајловић, *Лесковачки говор*, Лесковац: Библиотека Народног музеја у Лесковцу.

139. Младеновић 2001: Радивоје Младеновић, „Говор шарпланинске жупе Гора“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLVIII, 1–606.

140. Младеновић 2008: Александар Младеновић, *Историја српског језика: одабрани радови*, Београд: Чигоја штампа.

141. Младеновић 2010: Радивоје Младеновић, *Заменице у говорима југозападног дела Косова и Метохије*, Београд. Институт за српски језик САНУ.

142. Младеновић 2013: Радивоје Младеновић, „Линеаризација предикатскофразних енклитика у говорима јужног Косова и јужне Метохије“, *Јужнословенски филолог*, LXIX, 401–415.

143. Младеновић 2014: Радивоје Младеновић, „Распоред енклитика у горанском говору“, у: *Тематски зборник „Језици и културе у времену и простору“*, III, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 717–726.

144. Младеновић 2016: Радивоје Младеновић, „Лингвогеографски положај и дијалекатска индивидуалност сиринићког говора“, *Јужнословенски филолог*, LXXII/3–4, 67–91.

145. Мургоски 2005: Зозе Мургоски, *Речник на македонскиот јазик*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

146. Николова 2010: Елена Николова, „Изразяване на демонстративност (деиктичност) чрез именната и местоименната система в българския и в сръбския език“, у: *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (30–31. X 2009), 1: Језички систем и употреба језика*, Крагујевац, 279–287.

147. Ницолова 2008: Руселина Ницолова, *Българска граматика. Морфология*, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

148. Новаковић 1898: Стојан Новаковић, *Законик Стефана Душана цара српског, 1349 и 1354*, Београд: Издање Задужбине Илије М. Коларца.

149. Окука 2008: Miloš Okuka, *Srpski dijalekti*, Zagreb: SKD Prosvjeta.

150. Павловић 1939: Миливој Павловић, „Говор Сретечке жупе“, *Српски дијалектолошки зборник*, VIII.

151. Павловић 1957–1958: Миливој Павловић, „Перспективе и зоне балканистичких језичких процеса“, *Јужнословенски филолог*, XXII/1–4, 207–239 (+ карте).

152. Павловић 1970: Миливој Павловић, *Говор Јањева: међудијалекатски и миксоглотски процеси*, Нови Сад: Матица српска.

153. Петров 2016: Велин Петров, „Един случай на употреба на пълен инфинитив в българския език“, *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis*, 35, 303–312.

154. Петровић 2005: Драгољуб Петровић, „Божидар Видоески и истраживање српско-македонских дијалекатских контакта“, у: *Ареална лингвистика: Теории и методи (Материјали од научната конференција по повод петгодишнината од смртта на Божидар Видоески)*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 35–50.

155. Пецо/Милановић 1968: Асим Пецо, Бранислав Милановић, „Ресавски говор“, *Српски дијалектолошки зборник,* XVII, 245–366 (+ карте).

156. Пецо [2]1980: Asim Peco, *Osnovi akcentologije srpskohrvatskog jezika,* Beograd: Naučna knjiga.

157. Пецо 1987: Асим Пецо, „Језички контакти и језички системи“, *Јужнословенски филолог,* XLIII, 57–64.

158. Пецо [4]1989: Asim Peco, *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*, Beograd: IP „Naučna knjiga“.

159. Пешикан 1965: Митар Пешикан, „Староцрногорски средњокатунски и љешански говори“, *Српски дијалектолошки зборник,* XV.

160. Пешикан 1979: Митар Пешикан, „Један општи поглед на црногорске гоовре“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* XXII/1, 149–169.

161. Пипер/Клајн [2]2017: Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

162. Поломац 2012а: Владимир Поломац, „Језик повеља и писама деспота Лазара и Стефана Бранковића са аспекта историјске дијалектологије“, *Српски језик,* XVII, 333–359.

163. Поломац 2012б: Владимир Поломац, „О језику повеља и писама деспота Ђурђа Бранковића са аспекта историјске дијалектологије“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* LV/1, 121–147.

164. Поломац 2013: Владимир Поломац, „О неким примерима аналитичких тенденција у српским повељама и писмима од краја XIV и током XV века“, *Српски језик,* XVIII, 315–327.

165. Попов 1984: Бојан Попов, „Положај српскохрватског језика у балканском језичком савезу“, *Јужнословенски филолог,* XL, 21–43.

166. Поповић 1955: Иван Поповић, *Историја српскохрватског језика*, Нови Сад: Матица српска.

167. Радић 1993: Првослав Радић, „О српско-македонским лексичким паралелама (дијалектолошки аспект)“, *Јужнословенски филолог,* XLIX, 113–136.

168. Радић 1997: Првослав Радић, „О неким појавама у деклинацији косовско-ресавских говора (у светлу синкретичко-аналитичких процеса)“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику,* XL/2, 227–239.

169. Радић 2003: Првослав Радић, „Глаголске *ће*-конструкције у говорима Косова и Метохије“, *Јужнословенски филолог,* XL, 135–145.

170. Радић 2010: Првослав Радић, *Копаонички говор: етногеографски и културолошки приступ*, Београд: Етнографски институт САНУ.

171. Радић 2011: Првослав Радић, *Увод у србистику: Тезе (1)*, скрипта, Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет.

172. Реметић 1996: Слободан Реметић, „Српски призренски говор I: гласови и облици“, *Српски дијалектолошки зборник,* XLII.

173. Реметић 2000: Слободан Реметић, „Призренско-јужноморавски дијалекат у светлу македонског утицаја“, *XXVI научна дискусија на XXXII меѓународен семинар за*

македонски јазик, литература и култура во Охрид, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 87–103.

174. Реметић 2004: Слободан Реметић, „Српски народни говори Косова и Метохије у светлу међујезичке и међудијалекатске интерференције“, *Јужнословенски филолог*, LX, 113–123.

175. Реметић 2005: Слободан Реметић, „Статус пограничних говора у делу Божидара Видоеског“, у: *Ареална лингвистика: Теории и методи (Материјали од научната конференција по повод петгодишнината од смртта на Божидар Видоески)*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 337–350.

176. Реметић 2013: Слободан Реметић, „Српски дијалектолошки атлас у светлу језичке и дијалекатске интерференције“, *Књижевност и језик*, LX/2, 205–230.

177. РЈАЗУ 1880–1976: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII, Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.

178. РСАНУ 1959–: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XX, Београд: Српска академија наука и уметности.

179. Симеон 1969: Rikard Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, Tom II: P–Ž*, Zagreb: Matica hrvatska.

180. Симић 1972: Радоје Симић, „Левачки говор“, *Српски дијалектолошки зборник*, XIX, 1–618.

181. СЈП [5]2011: Павле Ивић, Иван Клајн, Митар Пешикан, Бранислав Брборић, *Српски језички приручник*, Београд: Службени гласник – Београдска књига.

182. Скок 1933: Petar Skok, „O bugarskom jeziku u svjetlosti balkanistike“, *Јужнословенски филолог*, XII, 73–146.

183. Скок 1971–1973: Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–III, Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.

184. Собољев 1991: Андрей Николаевич Соболев, „Категория падежа на периферии балканославянского ареала“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXIV/1, 93–139.

185. Собољев 1995а: Андреј Собољев, „О пиротском говору у светлу најновијих истраживања“, *Пиротски зборник*, XXI, 195–211 (+ 2 карте).

186. Собољев 1995б: Андреј Собољев, „О неким јужнословенским говорним оазама у источној Србији, западној Бугарској и Румунији (Вратарница, Ново Село, Свиница)“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXVIII/2, 183–207.

187. Собољев 1995в: Андреј Собољев, „Пристап кон балканската синтакса“, *XXI научна дискусија на XXVI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 185–194.

188. Собољев 1997: Андреј Собољев, „О синтакси јужноцрногорских и источносрбијанских говора са гледишта балканологије“, у: *О српским народним говорима: Научни скуп, Деспотовац 21–22. 8. 1996, Дани српскога духовног преображења IV*, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“, 9–20.

189. Собољев 1998: Андрей Николаевич Соболев, „О диалектологическом атласе Восточной Сербии и Западной Болгарии“, *Исследования по славянской диалектологии 5: Актуальные проблемы славянской лингвогеографии*, Москва: Институт славяноведения РАН, 100–143 (+ карте).

190. Собољев 2008: Andrej N. Sobolev, „From Synthetic to Analytic Case: Variation in South-Slavic Dialects“, *Oxford Handbooks: The Oxford Handbook of Case*, Oxford: Oxford University Press, 716–729.

191. Сосир 1969: Ferdinand de Sosir, *Opšta lingvistika*, Beograd: Nolit.

192. Станишић 1985–1986: Вања Станишић, „Балканизми у српскохрватском језику“, *Balcanica,* XVI–XVII, Београд: Балканолошки институт САНУ, 245–265.

193. Станишић 1995: Вања Станишић, *Српско-албански језички односи*, Београд: Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт.

194. Станковић 2006: Станислав Станковић, „Проматрања балканословенских прелазних ареала (Из наставе дијалектологије српскога језика)“, у: *Нови аспекти у настави језика: Зборник радова са научног скупа одржаног у Косовској Митровици 27. и 28. маја 2005. године*, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 141–152.

195. Станковић 2012: Станислав Станковић, „О аутохтоним српским народним говорима на тлу Републике Македоније: истраживање, стање, перспектива“, *Теренска истраживања – поетика сусрета: Зборник радова Етнографског института САНУ,* XXVII, Београд, 153–166.

196. Станковић/Бошњаковић 2015: Станислав Станковић, Жарко Бошњаковић, „Анализа дијалекатскога текста (На примеру говора Скопске Црне Горе)“, *Philologia Mediana,* 7, 407–427.

197. Станковић/Милорадовић 2012: Селена Станковић, Софија Милорадовић, „Српски културни идентитет у контексту балканског језичког мозаика“, у: *Тематски зборник радова „Наука и савремени универзитет – Филологија и универзитет“*, Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, 952–968.

198. Станојевић 2012: Милојко Станојевић, „Тимок“, у: *Тимок, Заглавак, Буџак, Сврљиг: насеља, порекло становништва, обичаји*, Београд: Службени гласник – САНУ, 7–164.

199. Станојчевић 1911: Маринко Станојчевић, „Севернотимочки дијалекат“, *Српски дијалектолошки зборник,* II, 360–463.

200. Станојчић/Поповић [11]2008: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика: за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.

201. Стевановић 1935: Михаило Стевановић, „Инфинитив и свезица `да` с презентом“, *Наш језик,* III/9–10, 282–288.

202. Стевановић 1950: Михаило Стевановић, „Ђаковачки говор“, *Српски дијалектолошки зборник,* XI, 1–152.

203. Стевановић 1933–1934: Михаило Стевановић, „Источноцрногорски дијалекат“, *Јужнословенски филолог,* XIII, 1–128 (+ карта).

204. Стевановић 1953–1954: Михаило Стевановић, „Напоредна употреба инфинитива и презента са свезицом *да*“, *Наш језик,* V/3–4 и 5–6, 85–102 и 165–185.

205. Стевановић [5]1986а: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик 1 (Граматички системи и књижевнојезичка норма): Фонетика. Морфологија*, Београд: Научна књига.

206. Стевановић [4]1986б: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик 2 (Граматички системи и књижевнојезичка норма): Синтакса*, Београд: Научна књига.

207. Стојановић 2010: Радосав Стојановић, „Црнотравски речник“, *Српски дијалектолошки зборник,* LVII.

208. Стојанчевић 1975: Видосава Стојанчевић, „Бабушница – нова варошица у југоисточној Србији“, *Гласник етнографског института,* XXIII, 67–94.

209. Стойков 1984: Стойко Стойков, „Синтактичните диалектизми в български език“, у: *Помагало по българска диалектология (ур. Тодор Бояджиев)*, София: Наука и изкуство, 200–219.

210. Стойков 1993: Стойко Стойков, *Българска диалектология*, София: Издателство на БАН.

211. Суботић 2002: Ljiljana Subotić, *Istorijska lingvistika: fonološke promene i morfološke alternacije, mladogramatičari, strukturalizam, generativna gramatika*, Novi Sad: Filozofski fakultet, Katedra za srpski jezik i lingvistiku.

212. Тодоров [2]2018: Цветан Тодоров, *Северозападните български говори*, София: Майнд Принт.

213. Тома 1994: Paul-Louis Thomas, „Говори Ниша и околних села у социолингвистичкој перспективи“, у: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992)*, Ниш – Београд: Филозофски факултет – Институт за српски језик САНУ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 137–147.

214. Тома 1998: Пол-Луј Тома, „Говори Ниша и околних села“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLV.

215. Томић 1984: Миле Томић, „Говор Свиничана“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXX, 7–265.

216. Томић 2012: Драгана Томић, „Балканизми у призренско-тимочкој говорној зони“, *Научни трудове: Филология*, 50/1/Б, Пловдив: Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, 245–258.

217. Тополињска 1979: Зузана Тополињска, „Кон дефиницијата на челнот“, у: *Пристапни предавања, прилози и библиографија на новите членови на МАНУ*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 33–40.

218. Тополињска 1982: Зузана Тополињска, „За формулата на таканареченио балкански аналитизам“, *Studia Linguistica Polono-Jugoslavica 2*, Скопје, 193–200.

219. Тополињска 1991: Зузана Тополињска, „За прагматичната и семантичната мотивација на морфосинтаксички балканизми“, *Прилози. Одделение за лингвистика и литературна наука*, Скопје: МАНУ, XVI/1, 119–128.

220. Тополињска 1994: Зузана Тополињска, „Инфинитив VS да-субјунктив у формули velle-футура“, у: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992)*, Ниш – Београд: Филозофски факултет – Институт за српски језик САНУ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 149–160.

221. Тополињска 1995: Зузана Тополињска, „Изразување на падежните односи во дијалектите на македонскиот јазик“, у: *Зборник на трудови посветени на академик Блаже Конески*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 61–77.

222. Тополињска 1996: Зузана Тополињска, *Студии од македонско-бугарска јазична конфронтација*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

223. Тополињска 2000: Зузана Тополињска, „Односот ГЕНИТИВ ~ ДАТИВ во балканските падежни системи“, *Јужнословенски филолог*, LVI/3–4, 1229–1236.

224. Тополињска 2002: Зузана Тополињска, „Балканското во граматичката структура на словенските балкански јазици“, *Прилози. Одделение за лингвистика и литературна наука*, Скопје: МАНУ, XXVII/1–2, 7–19.

225. Тополињска 2006: Зузана Тополињска, „Тројниот член – да или не“, *Јужнословенски филолог*, LXII, 7–15.

226. Тополињска 2010: Zuzanna Topolińska, „The Balkan Sprachbund from a Slavic Perspective“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIII/1, 33–60.

227. Тополињска 2016: Зузана Тополињска, „Падежни односи vs. семантичке улоге“, *Јужнословенски филолог*, LXXII/3–4, 27–34.

228. Трајковић 2015: Татјана Трајковић, *Говор Прешева*, докторска дисертација, Ниш: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет.

229. Ћирић 1983: Љубисав Ћирић, „Говор Лужнице“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXIX, 1–190.

230. Ћирић 1999: Љубисав Ћирић, „Говори Понишавља“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLVI, 7–262.

231. Ћирковић 2013: Светлана Ћирковић, „Изражавање будућности у дискурсу расељених лица са Косова и Метохије“, *Косовско-метохијски зборник*, V, Београд: Српска академија наука и уметности, 299–319.

232. Ћупић 1977а: Драго Ћупић, „Преглед главнијих особина говора Зете“, *Јужнословенски филолог*, XXXIII, 265–284.

233. Ћупић 1977б: Драго Ћупић, „Говор Бјелопавлића“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXIII.

234. Фридман 1997: Виктор Фридман, „Диференцијација на македонскиот и бугарскиот јазик во балкански контекст“, *Пристапни предавања, прилози и библиографија*, XII, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 109–119.

235. Хам [4]1974: Josip Hamm, *Staroslovenska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.

236. Харалампиев 2001: Иван Харалампиев, *Историческа граматика на българския език*, Велико Търново: Фабер.

237. Цвијић 1966: Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље: основи антропогеографије*, 1–2, Београд: Завод за издавање уџбеника.

238. Цонев 1919: Беньо Цонев, *История на българский езикъ*, I, София: Софийския университетъ.

239. Црвенковска 2015: Емилија Црвенковска, *Старословенска читанка*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

240. Шкиљан 1980: Dubravko Škiljan, *Pogled u lingvistiku*, Zagreb: Školska knjiga.

Циљеви истраживања

Циљеви дисертације су следећи: (1) објаснити појам балканизама у контексту балканског језичког савеза; (2) дати историјску анализу сваког балканизма, како у словенским тако и у несловенским језицима Балкана; (3) извршити синхронијску, структурну анализу сваког балканизма у тимочко-лужничком говорном типу, на основу прикупљене грађе са терена (у тимочком, белопаланачком, лужничком и пиротском говорном подтипу) и материјала који нам нуде досадашња дијалектолошка истраживања са ових простора (Овде треба напоменути да ће структурна анализа балканизама подразумевати много више од пуког дескриптивног излагања њихових уобичајених облика, дајући разматрања о њиховој варијантности, употреби, језичким маркерима којима се испољавају и другоме. Тако, на пример, у поглављу посвећеном морфолошкој категорији члана пажња ће бити посвећена не само постпозитивној употреби показних заменица, већ и претпозитивним демонстративним формама, хипердетерминативној употреби већег броја показно-деиктичких елемената и сл. Тежиће се, дакле, да се испитају и класификују сва могућа језичка средства у вези са употребом сваког појединог балканизма.); (4) изложити компаративну анализу сваког балканизма у тимочко-лужничком говору са његовим еквивалентима и опонентима у другим балканословенским дијалектима, те утврдити степен стабилности балканизама на испитиваним ареалима и могуће закономерне тенденције у начину њиховог функционисања; (5) утврдити порекло

сваког балканизма на тимочко-лужничком тлу – одговорити на питање чији је утицај био пресудан за његову тамошњу појаву. Коначно, у раду ће се размотрити и употреба балканистичких црта као дијалектизама у односу на српски књижевнојезички стандард.

Хипотезе

Претпоставља се да ће резултати овог истраживања потврдити следеће хипотезе:

– Балканизми су у тимочко-лужничком говору живље заступљени него у другим говорима призренско-тимочког дијалекатског типа (Добро је познато да су периферне регије у свом развитку доста спорије од централних, због чега најбоље чувају старе говорне особине, а тимочко-лужнички говори заузимају најисточнији део призренско-тимочке дијалекатске зоне и уједно представљају саму периферију србијанског говорног подручја.). Такође, балканизми су, када је реч о целокупном српском дијалекатском простору, најзаступљенији у призренско-тимочком дијалекатском типу.

– У тимочко-лужничким говорним подтиповима (тимочком, белопаланачком, лужничком и пиротском) балканизми показују мању или већу шароликост у виду заступљености и структурне варијантности.

– За појаву балканизма на српском (а тако и на македонском и бугарском) дијалекатском подручју у највећој мери је заслужан страни, несловенски балкански елемент.

– Упркос амбицији великог броја бугарских дијалектолога да појаву балканизама у тимочко-лужничком говору тумаче као бугарски утицај, структурном анализом балканских језичких црта на овим просторима може се показати управо супротно: да се дати балканизми тимочко-лужничког говора протежу даље на исток, преко бугарске границе.

– Уколико се размотри стање на македонском терену, али уколико се у обзир узму и миграциони таласи са југа, велики број балканизама је на косовско-ресавски, призренско-тимочки (а отуда и тимочко-лужнички) терен морао доћи управо одатле (исп. и Белићево уверење: „Када у говорима северно од македонских има црта заједничких са македонским говорима, поуздано је да су оне добивене од македонских говора, а не обрнуто; [...] исто тако је било и њихово даље кретање на исток, у Бугарску“ (Белић 2000: 445)).

План рада

Истраживање ће бити подељено у неколико целина.

У уводном делу говориће се о предмету и циљевима рада, као и о научним методама које ћемо примењивати у истраживачком процесу. Такође, иницијални део рада садржаће одељак о балканистичкој проблематици (питању балканског језичког савеза, месту призренско-тимочког дијалекта – а отуда и тимочко-лужничког говора – у њему, као и питању балканистичких језичких црта) и историји овог питања у домаћој и страној лингвистичкој науци. Коначно, овде ће се изложити и терминолошки апарат који ће се надаље користити, а за његову базу узеће се терминологија успостављена у претходним балканистичким и дијалектолошким радовима.

Централни део рада имаће сложену структуру. Сваком од балканизама (аналитичка деклинација, аналитичка компарација, постпозитивни члан, губљење инфинитива, балакнско образовање футура са глаголом *хтети*, удвајање објекта и др.) посветиће се једно опширно и комплексно поглавље, у чијем ће се оквиру по тачно утврђеном

редоследу наћи следећа потпоглавља: (1) дијахронијски аспект датог балканизма (укључујући ту осврт на појаву датог балканизма како у словенским, тако и несловенским језицима и дијалектима балканског језичког савеза), (2) његова структурна анализа на тимочко-лужничком тлу, (3) његова структурна анализа на ширем балканословенском тлу на којем је заступљен и, коначно, (4) покушај расветљавања његовог порекла у тимочко-лужничком говору на основу утврђене шире слике и уз помоћ коју могу понудити подаци досадашњих лингвогеографских истраживања.

Завршни део рада сумираће закључке изнете у вези са сваким појединим балканизмом, дајући свеобухватан осврт на дату проблематику. Такође, у додатку на крају дисертације налазиће се поједини транскрибовани текстови говора испитиваних информаната, и то они са најрепрезентативнијим примерима балканистичких језичких црта у сва четири испитивана говорна подтипа (тимочком, лужничком, пиротском и белопаланачком).

Методе истраживања

Када је реч о научним методама које ће се примењивати, план рада би подразумевао стандардне дијалектолошке методе – сабирање материјала на терену, транскрипцију прикупљене грађе и структурну анализу језичких појава (у конкретном случају – балканизама) у говору информаната. Последња наведена, структурна анализа, због природе саме теме рада базираће се на морфолошком и синтаксичком опису и разјашњењима, но она ће, са друге стране, бити усмерена и на фонетску и прозодијску страну испитиваних језичких особености. Такође, рад ће дати и опсежнију компаративну анализу свих балканизама на ширем балканословенском ареалу, у пуноћи њихових облика и варијанти.

Сабирање грађе обавиће се на неколико пунктова у оквиру тимочко-лужничке говорне зоне (претежно у руралним срединама), како би се тиме покрио читав терен тамошњих говорних подтипова: тимочки, белопаланачки, лужнички и пиротски. Информанти ће, уколико то стање на терену омогући, претежно бити бирани на основу устаљених параметара у дијалектолошкој методологији (староседеоци, мало школовани или неписмени, углавном старије женске особе које нису напуштале своје место и тиме имале значајније контакте са говорницима других говорних типова), а грађа ће, поред самог бележења у току разговора, целосно бити снимљена помоћу диктафона. Балканизми транскрибованих аудио-записа подлећи ће исцрпној структурној анализи. Најзад, компаративним освртом на читав балканословенски ареал (за чије ће потребе грађа бити ексцерпирана из досадашњих дијалектолошких радова, монографија и речника који се баве балканословенским говорима) утврдиће се не само распростањеност, већ и сва шароликост варијанти сваког појединог балканизма. Такође, овакав упоредни захват покушаће да расветли питање порекла балканизама на тимочко-лужничком тлу, тј. да дође до одговора на питање са којег терена су дате црте унете у тимочко-лужнички говорни тип.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидат **мастер Катарина Рашић** подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области **дијалектологије српског језика, морфологије, синтаксе, балканситике, јужнословенске филологије.**

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Михаило Шћепановић, ванредни професор** подобан/на за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата **мастер Катарине Рашић** и предложене теме докторске дисертације

„Морфолошки и синтаксички балканизми у тимочко-лижничком говору (са освртом на шири балканословенски ареал)”

а да се за ментора именује **др Михаило Шћепановић, ванредни професор на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима** Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Милош Ковачевић, редовни професор
   (председник Комисије)

2. др Јордана Марковић, редовни професор др

3. др Никола Рамић, ванредни професор